„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а у торњиком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 112. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 20. ЈУЛА (1. АУГУСТА) 1877. ГОДИНА XII.

У ОЧИ ПРЕСУДНИХ ДОГАЂАЈА.

Велико је дело подузела Русија и притисак те величине осећа се на све стране. У западној и средњој Европи знају веома добро, да са преображајем југоистока европског одпочиње нова ера не само у политичном, већ и у друштвеном и културном погледу. Русија је утицала још од Катарине на међународне одношаје у Европи, ал то моћно утицање вршила је она више као велесила него као словенска држава. У многом је пак развитак народа руског бивао опредељиван западном културом, њезином добром и хрђавом страном. Осим Русије, у свеколиком европском животу слабо се виђао дух славенски. Уз Аустрију бејаху Славени уз зид притиснути или бар запостављени, а у европској Турској понижени и потиштени. У таком положају и тим начином подвезана беше главна жила европског друштва, велики део изворне снаге људске бејаше зарођен и на пасивност осуђен.

Тако неприродно стање немогаше трајати до века и ако је славенски сој својом питомошћу и голубијом нарави много од своје стране доприносио, те се то стање могло подићи и толико одржати. Кад тад, морало је доћи до васкрса славенског, струја је подземна морала камен пробити и преплавити све оно, што беше подигнуто, да спречава самосвојни развитак славенског света. Па као што обично бива, да је одпор онде најжешћи, где је притисак понајјачи, тако је и у овом случају на европском југоистоку усљед фијука варварског бича избио на површину јуначки и смели дух славенски и упутио се у крваву борбу с дивизом одлучном, да победи или да пропадне.

Из маленог невесињског устанка развио се пламен српског рата, који је озарио васколико Славенство, и тако постао освитак нове будућности славенске. Није пука фраза кад се рече, да је српски рат оживио славенски дух у Русији и припомагао му, да маха задобије и поведе у бој за ослобођење потиштене браће чиле синове своје, да ждрале и орлове напоји на Дунаву, Јантри и Марици. Званична Русија огласила је рат Турској под притиском велике и једнодушне воље руског народа, те се може данас рећи, да скоро није у повесници најновијој било рата, који је у толикој мери заслуживао да се народним назове, као што је овај рат, у који иду руски борци на крилима големог одушевљења и у пуној свести, да је правда и истина на руској страни.

Под ударцима тако светлог дружја распрштала би се турска царевина, да је од самог камена и проврио би извор новог и благодетног живота. Како се пак неби стропоштала така трула и изанђала држава, којој су подривени стубови опстанка и која у очајању данашњем помишља још само на пророкову зелену заставу. Баш тиме, што јој је та верозаконска и фанатична застава последњи апел, баш тиме показује свакоме, ко има очи да види, да така држава није за европско друштво, које је давно прејурило теократично доба. Но сва усиљавања неће кадра бити, да одклоне судбину, коју извршују славенски борци. Ни зелена пророкова застава, ни остала напрезања туркољуба неће више одгодити часак васкрса славенског. Садањи руско-турски рат би ће последњи рат Русије против Турака, после којег неће ових бити по друмови балканског полуотока.

Западна и средња Европа знаде врло добро, да ће преображај европског југоистока у духу славенске слободе бити од веља утицаја и на остале Словене како у Аустрији, тако и у самој Русији. Та Европа знаде, да ће јој тежи положај бити тада, кад буде рачуна и посла имала са народном Русијом, него што беше досад, где је званична Русија могла преко нада и жеља народних уступке и предусретања чиниту свакојаким дипломатским обзирима. У Аустрији знају, да ће светлост са Балкана озарити и одношаје славенске у овој монархији и тиме нагонити на обрт унутарње политике, која неће више славенске народе само уз зид притискивати.

Све се то знаде, па с тога је тако осетљив и тежак притисак, што га догађаји на истоку данас чине. У овом тренутку пак у толико се теже осећа, што је кобни тренутак пропасти турске на прагу, што се већ причувају одкуцаји последњег часа, што се црна сен шири од коби, која је над Турском своја крила раширила. У очи пресудних битака, које су на прагу и под притиском далеког замашаја и недогледа у посљедицама тих бојева, није чудо, што се по свих страна примечава ужурбаност и неко немирно кретање.

Митад-паша, изгнаник турски и једини државник, који стоји на гласу и код народа турског, путује из Лондона у Беч. Тако је путовао некад старина Тјер по дворови европских, кад је Француска стењала и у крви лоптила под ударцима немачким, само с том разликом, што Митад проси милост и помоћ само од лондонског и бечког двора, онде дакле, где мисли да понајпре може рачунати на помоћ скору и издашну.

У Енглеској и Аустро-Угарској пак збиља се показује неко кретање, које још није добило стална облика, да би се већ сада пресудити могло, шта ће се из тога излећи. Енглеска постепено креће војску и одашиље је у источне воде, а саму флоту из бешичког залива навеслава у незнатном правцу, у тајну скоре будућности. У Бечу се пак држи велики министарски савет, за којег се вели, да ће закључити честимично мобилизовање војске. Ал' и на једној и на другој страни јасно се наглашава, да нико не помишља на обрану Турске, већ једино на очување својих интереса. Из тога би се могло изводити, да ће Мидат Тјерове судбине бити.

Немислимо, да се језичац на политичној вази европској келеба данас између мира и општег светског рата. Сва та кретања показују само толико, да је ужурбаност, која се растумачити даје величином догађаја, који у овом часку предстоје на разбојишту бугарском и недогледним повесничким посљедицама, што ће усљед тих догађаја да наступе.

Судбина се Турске и истока прелама, велики часови одкуцавају. Благо ономе, ко може мирном душом и мушким самопоуздањем да дочека тако значајне тренутка.

Са бојног поља.

Осман-паша, који је својим држањем у Плевни маскирао само своје повлачење у Софију, напустио је тиме Видин и сву западну Бугарску. Да је у исто доба, кад је била битка код Плевне, са источне стране из Шумле догодио се турски нападај на главну руску војску, онда би се могло изводити, да је постојао неки турски план, по којем би се ишло на то, да се руска војска на северну и јужну забалканску пресече. Како пак те кооперације небеше, то је очевидно Осман хтео код Плевне само да маскира своје повлачење у Софију.

Главна руска војска стоји у дугачкој колони тридесет миља у дубљину и једно пет до десет миља у ширину. Турци би је могли напасти са четир стране, из Плевне, Софије, Једрена и Шумле, кад би довољно на свакој тој тачци снаге имали. Но Руси су познавали свога непријатеља и цело њихово кретање показује, да су смерали на то, да Турке на све стране збуне и да их и у војничком и политичном погледу до дувара дотерају.

Покрај свег тог смелог маневрирања ипак се незна за јамачно, еда ли су Руси десно око бацили на градове у Бугарској или на Једрене и Цариград. Блиски догађаји објасниће на скоро васколики положај на бојном пољу. Истрчавати пред те догађаје било би невредно. Већи бојеви предстоје и у Добручи. Ђенерал Цимерман креће се с једним делом своје војске Пазарџику и тиме јако смета турјској војсци у Шумли. Принц Хасан из Египта послан је од Мехмед-Алије, да изиђе са својим Мисирцима на сусрет Цимерману. Како ће те вунасте главе бити се са руском војском, то је наравно друго питање.

* * *

(С. Вр.) Букуреште 13. јула. Већ и од пре, а особито од како се ова славенско-мусулманска војна одпочела, трудише се Жидови и Мађари у својим листовима поштеном свету, који Турке из ближе не познају, доказати, да су Турци највећи јунаци под овим небом. Они хтедоше силом доказати, да је Турчин у својим градовима и укрепљеним местима непобједим, једним словом, они доказиваше да Турчин не узмиче, не бежи и непредаје се жив своме непријатељу, а да није тако, то су се Турци и сами потрудили посведочити. Главски дол и Вучији дол видили су јунаштво и дивље бјегство мусломанско, а и моравски дол видио је 22. 23. 24. и 25. августа минуле године како Турци узмичу, како јадни на врат на нос испред српских сељака беже, а још боље и јасније посведочише Турци код Шиштова, да и они, гди, што но рекли, догуети, беже исто тако, као и други људи, а посведочише код крвавог Никопоља и то, да се и они у својим укрепљеним местима само онако боре и бране, као и остали људи, а најпосле посведочише и то, да се и они, кад се оно нема куд ни камо, исто тако као и остале војске на милост и немилост непријатељу предају, па ако баш и не у толикој маси, као оно браћа им Мађари код Вилагоша и Французи код Седана, а оно у мањем числу 5. 6. и више хиљада људи, тек само се боме и они, па још живи предају. Е па кад је код Турака све противно оном, што њихова браћа о њима веле, треба као честита браћа да се окану с њима спрдњу водити, доста је њима њихове невоље, треба да се окану људма име: „јунаци“ прешивати и сабљу шиљати човеку, који се није нигди непријатељу као јунак указао. Та Турци ено сами веле: Алах! Алах! и: Мухамед сачувај нас и одбрани од наших добрих пријатеља, а од непријатеља ћемо се и сами, које бежањем, које опет предавањем бранити.

У Букурешту 13. јула. Ајд што којекакви по целом свету, подобно Циганима расуто живећи Жидови и остала Турцима по крви сродна племена Србље, и све што се српско зове, зверски мрзе, хуле, гоне и гадно опадају, томе се није чудити и то с тога, што се зна, да од крви вода бити никад не може и не ће. Но се Србљин на против чудити и жалостит мора, кад начује и дозна, да га и онај хули и опада, који се исто као и он једном богу, једном свецу и једном и истом часном крсту крсти, и који у својој повесници једне и исте прие душмане, од векова тамо обележене гледа и памти.

Да тужно је и помислити, а камо ли рећи, да они, који се исто као и Срби, једном свецу, и једном и истом крсту крсте, али Србе зато и опет хуле и опадају, нису други, до већ браћа им бугарска, и то она браћа, која су одавде из доњег подунавља, приликом српско-турског рата у Србију отишла, и оданде се и опет једни на скоро, а други мало доцније амо на своје богате земље, засејане баштине вратила, та браћа данас ено на сва уста без и најмањег руменила и стида вичу, да су у Србији гладовала, и да их је српска влада рањене и болне из земље изгнала, и да им није јуначке груди светим таковским крстом за неосведочену храброст окитила, и ти боже знаш каква чуда ти ненаситими јунаци причати знају поштеном свету, који птице по перју не познаје. А њихови прваци у место да своју браћу на славенску узајмност опомену, а они напротив труде се гадну причу ненаситимих јунака што лепше накитити и тако као живу истину нудити и прешивати.

Тако су у једном бугарском „листићу“, који је овде, у престолници румунској, једно кратко време под насловом „Сѣкидневний Новинар“ излазио, печатана и то на руском језику нека *„Политическия писми Болгарина.“* Која су најгрубијег израза па име српско, да се човек чисто гнушати мора а у једно и сумњати мора о словенској народности аутора, тих назови „политическия писми Болгарина.“

— У недељу после подне започеше Руси Рушчук и са сува т. ј. са јужне стране обсадним топовима бомбардовати и то са изванредном жестином, пројектили падају чак на прве линије. Бомбардовање још и данас траје, а то је 13. јулија у подне.

— По цариградском листу „La Turquie“ позвани су пред војени трибунал командант бивше шиштовачке бригаде Ахмед-Хамди-паша, и командант трновачки Хамди-беј, као и Сафет-паша генерал бригаде, и још нека друга лица, којима се у зло приписива, што су тако олако руску војску преко Дунава пустили.

— По споменутом листу, Ротшилд из Беча поклонио је 5000 франака на турске рањенике.

— Што је до сад руских рањеника било, то се све одправило у Русију — тако сад у војеним болницама по Румунији нема више рањених војника, осим неколико јако рањених, који се немогу још за сад жељезницом транспортирати.

— Козаци још непрестано придолазе, овде се народ пита, за име бога од куд толика војска, као да све из земље излази. — Бог и душа чудо, сад ил никад Муја пасти мора.

— Чујем да је цар-избавитељ одјашио мало тамо до Трнове. Поред свега што је на Балкану страшна врућина, здравље у руској војсци и опет је зато изванредно повољно.

Са Уне 15. јула. Сваки је народ, ослобађајући се, сносио многа зла, али српски и бугарски народ борећи се за своју слободу најгрозније је мучен и гоњен. С наше ћемо стране овде споменуту само грозну тиранију, коју крволоци Турци починише у садањем устанку на хришћанлуку у Старом Мајдану и његовој околини у Босни.

Кад оно усташи покушаше спасти хришћане у Старом Мајдану испод турског ханџара, предварише их Турци, те посјекоше 17 хришћана у Старом Мајдану; па не бјеше им доста та дивљачка сјеча, него у исто вријеме поробише хришћанске куће и дућане у вредности од преко 200.000 фор. а запечатише свој дивљачки злочин тим, што оставише све те мученичке лешине више дана псима на уживање.

Ову сјечу учинише Турци у Старом Мајдану на пазарни дан, па пошто је тога дана било и сељака из околине у Мајдану на пазару, кад исти видише, што Турци из мајданских хришћана починише, побјегоше својим кућама, те голе душе дигоше своје породице и нагрнуше у шуму. Турци дошав у села, не нађоше хришћана код кућа, зађоше позивати на вјеру угледније људе, и кад су ови већ у шуми огладњели морадоше им се предати, Турци их повезаше и на сваке муке ударише, руке и ноге им сјекоше, очи им вадише и најзад измучене сасјекоше иза тог крвопролића куће и стаје исјечених мученика поробише и попалише, те села у праву пустош претворише.

Ове и овакове турске злочине уобразив си правдољубив човјек, мора да се диви, каквим образом могу се туркофили за крволоке Турке заузимати, ван ако би и они истоветни тирани били, кад би им страдалника на расположењу било.

Са босанске границе 6. јула. Скоро добили сте допис, да се је на Брезовачи образовала чета усташа, као и то, чијим је настојавањем устројена тик уз аустријанску границу, те нетреба другог доказа, да чету води тајна рука, за папске хрватске цјели. Ја ту тврдњу немогу опровргни, но имам разлога, да потврдим. За устројење ове чете на Брезовачи употребљивају се у првој линији Србљи, да се Власи несјете, — Србљи, који су сваке чорбе мирођија. Илија Гутеша као шило провлачи се свуда — иде му, болан, у рачун, наручена је особа, да овај овде а Петар Узелац горе у крајини чете подижу, устројавају, Деспотовићеве чете интригирањем разоре. Чета на Брезовачи док омирише, dass das vom Jovo sein Schamlz ist — окануће се тога шуровања, које би гласу неки четовођа, а занајвише ослобођењу српског народа у Босни наудити могло.

Кад се зна, да се чете, које војују за идеју српског ослобођења и уједињења, налазе дубље у Босни под управом Деспотовића, шта је управ цјел образовања чете на Брезовачи? Намјера образовања чете на Брезовачи је: да Турке изазову на нападај, и код нападаја усташи измакну у села на аустријанској граници, не би ли Турци, у потјери за усташи, попалили села на граници, да аустријанска војска добије повода уђи у Босну. Да Турци такав нападај учине, постараће се неки „Обзораши“. И тим се разјашњавају загребачког новинарства наглашавања, да ће, за случај каквог покоља у Босни, аустријанска војска умарширати у Босну. Смишљено, — али Босанци ће се размислити и оставити суву међу па придружити се браћи својој у Босни у Деспотовићеве чете.

Газда Илија, шта мислиш, је ли то намјера?..

ДОПИСИ.

Београд 15. јула. — *(Са народне скупштине.)* 9. јула била је редовна седница и пошто су усвојени протоколи прошлих седница, прочитан је извештај о ново пријављеним посланицима. Одбор је нашао, да су пуномоћија: Арсенија Симића, Марка Петровића, Адама Богосављевића, Алексе Петковића, Димитрија Стојковића, Марка Јакшића, Димитрија Димитријевића, Андрије Пандуровића, Милоша Илића, Димитрија Донића и Луке Атанацковића уредна. Скупштина је ово, што је одбор нашао за добро, усвојила.

Што се тиче Милоша Симића посланика за варош Неготин, одбор је нашао да његово пуномоћије није уредно, јер у записнику није стављено колико има бирача по бирачком списку, и у које је време радња отпочета и потпис писара, што се по чл. 48. избор. закона захтева.

Скупштина је у овом погледу усвојила мишљење одборско с тим, да се нов избор нареди.

За тим су прочитани неки предлози од стране владе, а на име:

Предлог, хоће ли скупштина усвојити мишљење одборско о издавању дијурне Урошу Кнежевићу за време трајања перманентног одбора докле је он у месту, где стално живи, вршио дужност, која му је скупштином одређена. По закону посланици из места, где се скупштина држи, немају права на овај трошак за време трајања скупштине и вршења скупштинских дужности.

Даље су осим неколико незнатних предлога, прочитани још и ови: да се признаду и накнадно одобре сви издатци што их је влада, како трошковима у новцу, тако и у војеној спреми учинила Црној Гори у 1876. г.; да се извршење закона о метарским мерама одложи до 1. новембра 1878. г.; да се одобри рачун министра финансије од 1877. г. о ковању српске сребрне монете; да народна скупштина усвоји разлоге министра војеног, који се односе на разне набавке и исплате учињене за ратну спрему и подмирење свију ратних потреба, и да одлучи: да одобрава начин свију набавака у опште све исплате, које падају на терет ванредног кредита од 24,000.000 динара, у колико се при овоме није поступало по законодавној одлуци од 16. окт. 1875. г.; да се мин. војеном одобри накнадно по десет хиљада гроша пор. месечно из ванредногa кредита и ово да се рачуна од преставка рата па до одобрења новога буџета. Ово је издатак за оне официре, који су за време рата као контрактуални примљени, а после узети у државну службу као официри или дријурнисте; да се призна издатак, који је учињен и који се још има учинити на издржавање народних војника за чување границе тако, да министар војени може док потреба траје држати до 3000 нар. војника на окупу за посаду границе и да на њихово издржавање може трошити до 360.000 гр. чар. месечно; да се призна мин. војеном издатак који је учињен и који се има још учинити на издржавање прекобројних регрута и старо-услужених војника; да се државне власти у овој години и даље управљају по буџету за 1876. све док се буџет државних прихода и расхода за 1877. не реши у скупштини. (Ово је већ одобрено.)

За тим је прочитана интерпелација Милосава Вељковића о томе, за што се црноречка народна војска још на граници налази.

Мин. војени, С. Грујић, одговорио је одмах, да се за чување границе налази по један батаљон, али да то мора бити због садањих прилика.

Од стране владе изнешен је и предлог закона о пензији и потпори војних инвалида и породица у рату погинулих или умрлих војника.

Јован Бошковић, посланик вароши Лознице, са још четворицом предлаже, да се за исплату интереса, главног дуга и реквизиције, која је за ратовање учињена, узме ово:

1. Вишак прихода из држ. буџета.

2. Одбијање плата чиновничких од 10 до 25 од сто за време, док се дуг не исплати и народ не опорави, и то по сразмерици плате, у што долазе и пензије.

3. Што недостане, прирезом на народ, који се има по имућности разрезати.

Овај је предлог упућен финансијском и законодавном одбору.

Михаил Терзибашић са још четворицом предлаже, да се официри разашиљу по срезове ради обучавања народне војске у празничне дане; да официри који су свршили војену академију, премере најпре државне земље, па да држава од сваког имања тапију има; да сваки Србин од 19—21 год. мора коцку вући, па ма он и ђак био, или ма где се налазио, да мора доћи, ако коцку извуче. (Закон о рекрутовању је врло јасан, и што г. Терзибашић захтева, било би убитачно, нарочито из узрока, што би им се тиме спречавао њихов напредак у наукама; а друго, томе се може помоћи и начином удеснијим, да ђак може и школу посећивати и војена упражњења вршити. Нек се сети г. Терзибашић како су ђаци вел. школе још 1867. г. вршили војничку дужност без да се тиме школи нанео какав уштрб, па онда према томе и предлог учини. Доп.) да се обрати боља пажња на обучавање народне војске, и да буде откуп 80 дуката, па ће бити и пара и војника, а чиновнички синови морају тада у ред доћи. (Г. Терзибашић предлаже онако, како би било лакше за њега и друге богате газде, као што је он. Чим предлажете да буде откуп од народне војске за 80 дук. то одмах већ мислите на себе, како ће те се одкупити, ако буде рата, јер ко велите, ако опет будем заседавао у перманентном одбору, то нећу морати ићи у рат и без откупа, већ ћу као и ове године бити председник одбора а у исто време и лиферант војених набавака, пунићу своје џепове, а за друге ме није стало. У противном случају, даћу 80 дук. па мирна Бачка, седићу у свом дућану и продаваћу еспап, а ако коме узтреба новаца под интерес, то ћемо се онда разговарати, колики ћемо интерес узети. Ето из ових предлога види се, какве се егоистичке мисли врте по глави г. Терзибашића. Доп.)

Пошто је скупштина усвојила и одобрила абсолуторијум владин за време рата, председник закључи скупштину и заказа састанак за сутра.

о. Сињ, 8 јула. — Смешно тек смешнијим постаје смешно. Хрват др. Петар Томић тако је далеко дотерао у своме етнографском знању, да у хрватској домовини већ не види никог другог ван саме Хрвате. Описујући у подлистку „Приморца“ живот руског ђенерала *Оклопције* неје могао на ино, а да га не похрвати. У потоњем своме „salto mortal“-у преко истине тако се је пак јако затркао, да неје у ревности ни приметио, да томе фингиратом Хрвату смета — „православље“. Истина бог, он каже, да су му родитељи били православне вере и да му је један сродник још и данас православни свећеник у Лици, али за Оклопцију не вели, какве је вере, већ, крстећи га Хрватом, када га непрестанце са „хрватски син“ и „лист хрватске горе“, да се како „хрватска гора“ не досети, да је тај Хрват — *Србин*! Заиста, Оклопција ће се само моћи подичити кад чује, чије је „горе лист“ (што он, наравски, до данас није знао) и биће дру Томићу веома благодаран, што га је обавестио, да је он (Оклопција) *„прави Хрватоња“*. Оклопција је дакле *„православни“* Хрват (не Србин, јер у „хрватској домовини“ нема Срба, већ самих Хрватоња) а загребачки Шмила Јојлес је *„јеврејски“* Хрват. Браво! Nur logisch, Herr Doktor, und der Unsinn ist da! По свему се види да и г. др. Томић спада међу оне хрватске усијанике, који побацују сваки народопис (наравски само у њиховој домовини) и који веле: да у оквиру једне државе *само један* народ може живети. По тој логици: у држави круне св. Стевана не живе, нити има других народности ван једне владајуће мађарске, ergo *нема ни Хрватске.* Смешно тек смешним постаје смешно. —

Познато је, да у Далмацији има две партаје политичке, једна се крсти народном а друга автономашком, или како народ вели: „таломашком“, која је последња до данас учинила доста на уштрб народног интереса. Те две партаје постоје и у овом месту а и овде се о „таломашкој“ не проносе баш веома пријатни гласови. Чланови ове партије од почетка устанка у провинцијама турским па све до данас све су пре били, само не ваљани Хрвати (и ако се и за остале „свеснije“ Хрвате не може бог зна шта у похвалу рећи). Они су до данас својим упливом код окружне власти доста квара учинили устанку у Босни, пањкајући и клеветајући тајно и отворено четнике и њихове вође а тако и овдашње неке народњаке, који су се ревносно заузимали и заузимљу за устаничке чете. Турске хорде више су пута за време овога устанка упадали у земљу далматинску, робили су и палили покрајишка села а становнике касапили и собом одвлачили. Кад год се такав упад у земљу нашу догодио, навек се бацала кривица на четнике, што је учинило, да данас више од 60 тих патника само у Сињету тамнују. Аустријска жандармерија неје ни најмање пазила на правила међународних права, већ је где год је могла, по два или три тих патника који пут и на турском земљишту хватала и под суд их стављала, а овај их је осуђивао на затворе од 8 до 10 месеци. Јуче и прекјуче опет су Турци преступили границу и отерали далматинским становницима до 600 глава ситне стоке. Но данас су „таломаши“ паметнији и признају, да је то дело Турака, од којих се, како веле „томе нису надали.“ Разуме се, браћа се од браће нису томе надала, али Турчин брат и брата хоће за шију. Ово ће их можда сада опаметити да друкче суде о браћи својој.

— Као што сам већ јавио, дошли су пре неки дан у ово место *копљаници* (свега до 150 људи) а очекују се још да ће доћи. Ови приспели већином су Срби из Срема, кршни и наочни момци.

— Јуче је стигла у ово место нека фратарска поглавица (францишканац), којој је у сусреће отишао један овдашњи грађанин. Приспев у град, почеше звона лупати а францишканци изнеше распеће пред њега, као да је дошао св. Петар у град. Морам приметити, да ови дангубовци сваку прилику улучују, да се народом спрдају и за нос га вуку. Приликом педесетогодишњице папине приредише литије и осветлење града. Местно поглаварство није хтело на ово пристати, а фрањевци одмах попретише, да ће се, ако им се не задовољи, при првом долазећем избору прикључити „таломашима“. Услед ове претње попусти градоначеоник, и папи „непогрешивоме“ учини се светковина. Боже, браћо Сињани, да сваку солду, што у папино здравље дајете, доставите онима, који се зову ваша браћа и по крви и по вери, и који се данас гладујући верају по бреговима и урвинама босанским, кријући се од клета крвника Турчина.

Адоњ. (Џанкутарањ.) 14. (26.) јула 1877. Народ, макар био и најмањи, изобилује свакојаким стихијама; људи несу једнаки; као лишће на истом дрвету, па и на истој грани, тако и чланови једне исте народне породице различити су по својим умним својствима, по ступњу свога моралног развитка, по озбиљности и дубљини свог сватања и по млогим и млогим битним цртама целокупног карактера, које у једном чланку у новинама ни из далека не дају се ни побројати, а камо ли збиљски претрести и изцрпети.

Ово нарочито и поглавито стоји у погледу људског морала. У овом одношају један исти народ показује најразноврсније карактере. Катона и Катилине свагда су могли бити синови истог народа, па и сада се опажају такви различити полуси у једном истом народном телу.

Српски народ у кнежевини мален је и премален бројем, као садања политичка целина он је један од најмањих народа у образованој Јевропи. Већ у овом факту лежи доказ, да никоји народ нема тако јака разлога да у његовом крилу влада сугласност, као тај у Србији. Али, жали боже, ово најпотребније и најважније потраживање налази готово најмање намиривања; шта више, изгледа често да се ова потреба и не схвата као што ваља!

Понајпре страсти су у већој моћи, до ли што интерес отачбине одобрити може. У неколико су криве томе природне прилике, т. ј. оне, које између осталог извиру из земљописних услова. Јужни народи владају сви доста врелом крвљу, и заото се код њих и мозак у лубањи често и сувише угрије. Осећање је често њихов — тутор, утисак тренутни — њихов покретач, успламћена жеља — њихов путоказ, страст — њихов апсолутни деспота па и тиран. —

За тим, они су више заљубљени у индивидуалне интересе него у опће. Зна се, да су тиме људи, који у неколико представљају државнике, у стању да помуте опћи положај у намери, да се егоистичне сврхе постигну. Тамо ретко човек, који силази с министарске наслоњаче, подржава човека, који се на њу попне. (Изузетци бивају.) То је факт; несам партаичан, али морам признати, да данашњи људи, који управљају Србијом, такође спадају међу ове изузетке; — али баш тај изузетак потврђује тек правило.

На послетку и лојалност неје тако јако и опће учвршћена, као што би требало да је.

Али све ово стоји по најпре и по највише у погледу оних кругова и оних лица, која су случајем, или по већим својим разумом, или другим цртама своје индивидуалности уздигнута над масом, над опћим уравњем народним. Једном речи: баш све оно, што смо казали, опажа се по преимућству у људи, који траже да играју улогу у политичном животу народном.

То је од прилике материјал, од ког треба да се гради политички живот Србије.

Народ је пак госа: он ита да избере грађу за грађевину. Има ли он средства да избере ваљану и добру грађу? Стоји ли у њему у опће поља грађа на расположењу?

Казали смо какве су већином стихије, које траже пута у јавни живот; али сад морамо два факта забиљежити, која су веома важна, и на која ми би смо се усудили привући најозбиљнију пажњу наших читача и пријатеља, па и оног дела народа, који се јавним стварма бави и у опће.

Прво и прво стоји то, да поред стихија, које се не препоручују са сваког гледишта, има тамо и таквих, које су вољне и кадре да озбиљно служе народу, држави и кнезу и те се налазе баш и у средини оних људи, који се и сада покрећу на површини јавног живота. У народној скупћини крагујевачкој, — која је принуђена била расписати нове изборе, а донде одгодити седнице своје — биле су ове стихије заступљене, видели смо их у раду. То је била већина. Код њих лични интереси не играју најважнију улогу, они, се заузимају збиљски за отачбину, за престо, прогрес и опћи бољитак. Они имају и срце за народ а и сватају положај Србије.

У оваким људма има народ побољу, па и добру грађу.

А има њу и у оној средини својој, ђе их он до сада ни тражио није — а то је други пуноозначајни факат. У народном крилу има још млого поштених људи, који би на достојан начин могли народ у српској скупштини заступати, али који до сада нису изишли на кругозор, несу се наметали за кандидате народног представништва. Ове врсте људи — то учи искуство — обично су скромни; они воле самоћу приватног живота, мирноћу својих природних кругова, радње, они су задовољни собом у својој драговољној тишини, усамљености. Ови људи представљају дијаметралну противност нашим Богосављевићима, Христићима, Пирочанцима, Чумићима, Гарашанима, Мариновићима и осталој браћи, која потајно конферишу у гостионици „Крупи“ у Београду; они не облетају ни око кога, не траже остентативно ничије поверење. Они су, што су; привидности код њих нема, двојственост у њиховом карактеру никад као код Николе Крстића не опажа се. Ове људе треба народ да потражи, њих треба да избере за своје заступнике. Једном речи: народ треба поред броја осведочених родољуба и озбиљних посланика, да изабере за своје представнике нове људе; нове у том смислу, што они несу још седели на клупи скупћинској, али иначе добро су народу познати као поштени људи, озбиљни патриоти, пријатељи напретка и сваког развитка; на ово последње ми особито ударамо гласом. — Таман наумих завршити допис мој, када ми стиже 107. број „Заставе,“ у којем читам извештај са народне скупштине, као и то; да су нови избори до 5. о. м. имали бити свуд обављени, и да је изглед, да ће српска скупћина 8. јула имати свој редовни састанак. Дај боже, да се једном што добро чује са те народне скупштине. Dixi et salvavi animam meam! . .

З.....ц. — **Одеса** 11. јула. Једва јуче би скупштина овдашњег „славенског друштва“, којој на дневном реду би: извештај ревизионог одбора, објашњење управе на тај извештај, примање нових чланова, измена §. 24. устава друштвеног и §. 21. девојачког „Питомника,“ избор председника, подпредседника, чланова управе и савета по (несретној) библиотеци друштва.

Пре свега ја ћу рећи о умишљеној цељи сазивања скупштине у ово каникуларно време, кад негледајући што многа служећа лица — чланови друштва, који једва дочекавши ово вакационо време разишли се које куда из града, него и сами грађани Одесе живе већим делом, у ово време, не у граду, него у околини по летњиковцима, од којих су неки удаљени од града на доста велико растојање; наша управа сл. друштва ползујући се тим случајем, назначи скупштину за 10. јули*) објавом кроз „Од. Вјестн.“ само на три дана раније, тако, да не само немогоше доћи на скупштину многи чланови друштва са стране, од којих многи желише бити на овој скупштини и који се одвећ интересују о раду друштва, но многи грађани Одесе немадоше могућности доћи у скупштину само за то, што не знадоше о сазиву исте због краткога времена објаве управе.

Опозиција је ипак одржала победу и донела је следеће закључке: 1.) да се како извештај ревиз. одбора, исто и објашњење на њега управе друшт. штампа и разашље свима члановима, како би могли промотрити их и спремити се с примедбама; 2.) рок штампању опредељен је једну недељу дана; 3.) скупштина има бити сазвана у прву недељу после 1. августа; 4.) о дану сазива скупштине има се објавити кроз местне листове најмање за једну недељу дана унапред; и 5.) изборе председника и др. одложити до идуће скупштине. У исто време примљено је једногласно неколико нових чланова, а такођер примљени су у почасне чланове, овдашњи архијепископ Платон и г. Аксаков кога проглашење би пропраћено дуготрајним пљескањем руку.

И тако наши мрачњаци, као громом потучени, извукоше се један за другим недочекавши распуста, председником, скупштине, због чега немогаше се решити један важан предмет, о помоћи бугарском настојатељству из своте (у приватној благајници) до 7.000 рубаља која недоноси ником (ако не руководатељу) никакве користи, о чему изјави члан г. Гернет: да се поменути новци имају одма (од оног дана) дати у сигуран новчани завод, до сваке потребе, одкуда ће се ма каква корист добијати; но и ово оста не решено, што не би правоваљани број чланова за решење, због одласка мрачњака.

Ето вам ток јучерање скупштине слав. друштва, а назадњаке нетреба вам именовати, њих већ знате из њиховог „Припосланог“, (бр. 94. „Заставе“) но међу подписанима на њему, чини ми се да има и таких, који нису ни виђели то „Припослано“ а камо ли подписали, но док се уверим ја ћу вам јавити.

Ја би вам и сада могао навести нека нечиста дела управе, што их је одкрио ревизиони одбор, но стрпићу се док штампани извештај изађе, од кога ћу вам један егземплар послати.

Прекјуче на ноћ стражар са батерије опазио је један чамац, који се приближавао батерији, на његову вику ко је? ни је се чуло одговора, но је чамац, све ближе долазио. Стражар понови вику на коју истрче још два стражара и виде у истини чамац а на трећи пут опали из пушке. Резултат се не зна, на пуцњаву дотрче официри, али чамац, који одма поче одступати, нестаде испред очију. Дознаје се, да је ту ноћ посредством електричног огња опажен један непријатељски пароброд на доста далеком ($1^1/_2$ миљу нем.) растојању, кога добро промотрити није се дало. По овоме „Од. Вјест.“ примећава: „да је доста велики доказ строге пажљивости, кад је стража могла опазити чамац, који се, и кад је најмање узнемирено море између таласа једва на самом малом растојању вивидити даде“. Побуна није чињена.

Оделење овд. „црвеног крста“ дало је јавног рачуна о поступању пожртвовања у корист истога, из кога се види да је од 1. јануара до 1. јуна скупљено 24.387 руб.

Овога месеца имају се обавити избори градског већа у Одеси; 14. јула има се приступити назначењу кандидата 3-ћег разреда. У нашој варошкој управи мало ће бити разлике од управе овдашњег слав. друштва, коју би заиста требало ако не сасвим променути, а оно бар неке одвећ безсавесне делатеље заменути колико толико бољима.

Јуче у 9 сати у јутру отпутоваше у двоји коли жељезницом овдашње школе јункери у дејствујућу армију, који весело певајући, опраштајући се на

*) § 23. уст. друшт. говори: „Скупштине друштва бивају: а) свечане 11. маја на дан св. Кирила и Методија, кад се чита рачун о годишњем раду друштва и б.) по усмотрењу и потреби и т. д.

станици са осталом браћом, сродницима и пријатељима уђоше у кола, из којих при самом кретању забрујји позната словенска песма: „Напред заставе славе“, да је сваког присутног морало у срце дарнути. Овим се пуно доказује народна цељ овога рата, да је ово рат чисто славенски, који ће ујединити растурено Славенство у једну целу групу, од које заиста биће на опрезу свака друга народност, која би зажелила покушати срећу подврћи какви део словенског стабла под своје жељезно крило. Како је било радосно видети ову омладину народну, која с највишим одушевлењем лети на бојно поље да пролива млађану, невину крв своју за ослобођење рођене им браће. При праштању са другови, који их испратише, један од њих рече овим последњима: „Ми идемо жељезницом, а ви седајте на пароброде, пак да се што пре у Стамболу састанемо.“ Живели нам оваки синови народа!

Ћуприја 8. јула. 28. прошлог гроф Брај, који је три дана бавио се у Крагујевцу и оданде преко Јагодине походио стару престоницу Крушевац, потом Алексинац, Ћуниски вис и Делиград, походио је и манастире „Раваницу“, задужбину цара Лазара, „Манасију“, високог Стевана, у пратњи једног свог драгомана и овоокружног начелника К. Поповића.

6. тек. овди и околини пао је град као ора крупан и доста штете у часу причинио. Неке домаћице које су по неколико зрна у чашу метули причају да су на истом виделе и неку малу слчку са изгледом у наоколо као писмена још нека!!

Рана нова, јечам и жито у велико се раде.

Градуса, (у Банији) 8. јула. Наша Банија препуна је кукавне босанске раје. Живи овђе ово две године. Живи чемерно. Оскудица је голема. Помоћ са стране, у брашну и платну, овден подељена је, али је то све према потреби народној као кап воде у море. Право ако ћемо говорити, држава је наша помоћ одобрила. Помоћ државна уредно је додавана. Помоћ државна није бог зна колика, али тек није народ без коре крува био. За идућу зиму, — ако ју овди пробавити буде морао, а судећи, погледајући на бојне прилике, ако Бог да, вратиће се у свој завичај — народ се је боље постарао, усијо си је неко днину, неко две куруза. Неће бар крува желити. Народ је држави колико је могао одуживао. Ископао је камена, да се пут прави. Да им је домаћи народ допустио, алата да су имали, они би по жељи власти и више ископали. А иначе што се поштења тиче — изузимајући поједине, у сваком житу шуљка има — народ босански живио је овђе красно, поштено. Зборови око цркви наши били су сјајни. Народ босански подпуно је богомољан, побожан и у големој невољи својој знао је кад му је његово крсно име. Божић, Ускрс, Ђурђево, празднике своје провео је у најбољем реду, тишини, и како народ из Турске дође, гди никаква реда није имао, никаквог нереда, калабалука није се догађало. Народ је чувао своје поштење, свој образ подпуно. Крађа у тој мјери, како се то у време долазка њиовог мислило, није се догађала. За шуму су највише затвора запали. Народ држи, да је шуму бог дао, и дрво усјећи, огријати своју сирочад није гриота. На против они су за шуму затварани и на глобу осуђивани. Власти су их за квареве шумске доста строго казнили, те је и народ дошао до увиђења, да је у ћесарији такав ред, ако прем су на њиов рачун домаћи шуме арчили, а Бошњаци су квареве на себе узети морали, да га домаћин неизгна из своје куће. О крађи ако ћемо говорити, домаћи народ, за њиову марву, више гриоте на савјести носи. Народ увиђа, да је ред трпити и ћутати те мало гди има тужбе, зарара. Заборавиле би се неправде да се овај жалостни догађај није придружио и сву муку и невољу загорчио ... Одмах ћу приповједити.

Васа Поповић Бошњак погинуо је у Градуси. Убио га општински пандур! Човјек је то био лепа стаса, млад, наочит, а и јунак. Четовао је увјек. Најмање 20 Турака дочекао је јуначки и побио. Пре два-три месеца био је у чети са својим другом и Видом Пилиповићем. Дочекају Турке и задобију пљена. Другу Васину на дијелу запане револвер — Виду је била та подјела противна, отме револвер и пређу на овај крај.

Послье неког времена погинули Васа пође у чету и сврати се Виду, да му другов револвер даде, по који га је послао, јер му треба за четовање. Ненашавши Вида у стану, но жену му саму, заиште другов револвер, и са стијене сними, жени Видовој казавши, да Виду рече, да је он револвер однио по наручбини друга, и оде. Вид Пилиповић оде у уред градуски, јави да му је Васа револвер однио. У петак, послье два месеца, Васа дође сестри у походе, Вид га опази и потече у уред, да се Васа увати и затвори. Било је у попасно доба. Вид нашавши г. начелника у уреду на клупи пруђена гди спава, несмађаше га пробудити, узме пандура, плати му холбу ракије, да доведе В. и затвори. Пандур нађе В. лежећи, продере се: „откуда си, шта ту лопове радиш?“ дигне Васу и потера до уреда, остави пред затвором, док кључ довати. Васа осјећајући се, да није никакво зло учинио, рече околостојећим људима: нисам украо, поробио, незнам зашто да ме права здрава затвори, оде између људи и природним кораком спусти се низ кукурузе. Пандур искочи, довати се остраГуше и другим метком обори га на земљу. Зрно је кроз леђа на срце пројурило. Што није Турчин могао учинити, на ћесарској земљи учинио је општински пандур.

Погибељ овог поштеног човјека учинила је злу крв у народу босанском. Народ говори, није нас ћесар овамо примио, да наши најбољи људи гину. Зар је начелник за то, да као турски уђуметски ефендија за време службе спава, а његови пандури у уреду управљају и на правди бога, на царевој земљи, наше људе убијају. Увређена родбина и у опште народ босански, који за погинулог као паметна, поштена човјека стоји, никад никоме ни за драм штете учинио није, жалећи љепоту мушког стаса и јуначко срце, вапије за царском правицом над уредом градуским, који је узрок невине смрти.

Ја, који са босанским народом по положају мом често у додир долазим, познајем народно разположење; те би дотичном сл. суду препоручио, да против уреда градуског, за убијство ово, најстрожију истрагу поведе што пре, и разцвилену родбину умири. Уреду градуском није доста, да је невина крв проливена, те још већма разпирује ватру. Ономад позивали су exoffo људе и уред, и наговарали, да се противу Бошњака тужбе подигну, да и власти одовуд отерају. Небој се начелниче, отићи ће, једва чека да оде испод такве твоје управе, али ће понети баш не лепо уверење о управи твога уреда. Подлост, безсавесност, може измишљати и подметати бједном народу нечисте послове, кад крвава управа оће да опере себе пред незаоставшом правдом. Ако ће се Бошњацима само подметати крађе, треба их та славна управа са својим бадавацијама само код исплате Бошњака на напојници добро заступљеним пандурима и још неким уредским литрашима, да изнађе и преда законој казни; али уред славни треба да зна, да није дозвољено уредској господи нечовјечно, горе него у Турској поступање; узастопце код исплаћивања подпоре и другог уредовања, бога псовати, које овај поштени народ од стра несме да чује; грдити га, свакојаким именом називати, може само проста, глупа особа, која незаслужује да свиње чува.

Пишемо ове редке, да градуску уредску госпоштину власти наше већ једном узму на око, да не подижу огорчење, напуђујући људе: ђе кога нађете, убите га. Gratulire!

Срез вуковарски. (Свршетак.) По томе дакле што ви велите, да ја кињам свој народ, да омаловажавам живу цркву христову — нема разлога, јер је само сваки себе кадар омаловажити, безсвестним учинити. —

Ви велите: „Та зна се из искуства да и најсвестнији човек *„један“* кад га са разни страна обрлаћују, притискују, гоне и прете, за један часак може да се занесе, а некмо л' *толико* људи у црквеној општини.“ Шта из тога следити мора? Следити мора 1.) да, кад је онај *„један најсвеснији“* обрлаћен од кога, да онда они који су *мање свестни* могу се ил морају се тим пре од ког спољашњег члана обрлатити; 2.) следити мора, да ко је просвећенији ил свестнији, да се теже и обрлатити даде.

Из тога се види, да сами себи противречите и баш доказујете оно, што ја доказујем; доказујете сами, да просвећенији и свестнији људи теже се обрлаћују од прости људи — што вам ја подпуно за право дајем, кад ви сами себи за право не дате.

Ви господине тврдите да је црквена скупштина већа гаранција зарад очувања наше аутономије и да мање греши од епарх. скупштине па по томе и од сабора нашег, те за то не дате избор свећеника из руку црк. општина, па наваћате, шта се и како се у сабору и епарх. скуп. догађало. По тој вашој аналогији излази 1.) да су чланови црк. скупштине изображенији и свестнији чланови српск. народа, јер су — велите — они кадрији очувати аутономију од чланова епарх. скуп. и чланови сабора нашег као такови морали би остати код куће, и онај прости народ наш састајати се место својих избрани, и већатити о бољитку свом; 3.) онда би се по вашој аналогији прост народ звао интелигенцијом, а интелигенција простим народом. Кад то стоји као што сам навео — онда ја нисам крив вашој нелогичности.

По вашим тврдњама је епарх. скупштина и наш сабор, туђ народ, јер је само црквена општина код вас народ. Да ли су чланови епарх. скупштине ил српск. сабора туђ народ а не српски, и да ли сами себи и ту противречите, то и ви сами сумњати нећете.

Да видимо и са црквеног гледишта може ли народ српски заступан епархијском скупштином бирати свећеника.

Кад епарх. скупштина дотичне епархије преставља српски народ те епархије, онда као год што противно црквеним установама и правилима св. апостола и отаца кад избор свећеника обавља црк. скупштина једне општине, тако исто није нит може бити противно установама црквеним и правилима апостола и св. отаца и кад епарх. скупштина као представништво црк. скупштина бира епископа ил презвитера.

У Канонима апостола и св. отаца нигди нестоји изрично, да мора црк. скупштина дотичне општине бирати свећеника говори, да се за време св. апостола најпре без сагласија а после са сагласијем народа бирао свећеник. Најпре су апост. Павао и Варнава пролазећи кроз Листру, Иконију и Антиохију рукоположили презвитера за све цркве без сагласија народа (види дјела апостолска 14 и 22 глава). Тако је апостол Павао поставио Тимотеја за Ефеског а Тита за Кримског епископа опет без сагласија народа.

Но макар да су могли апостоли по примљеној власти од И. Христа сами постављати епископе и презвитере, опет су допуштали учествовање народа у избор својих пастира ал у местима, где су вјерни способни били за уживање тог великог права (види од Н. Вукичевића књигу: „Мисли о начину како да се доведу у ред црквено-просветни одношаји а у духу православне вере стр. 40). Тако су при избору ап. Матеја учествовали сви вјерни. (Дјела ап. гл. 1. 15.)

Тако су избрани и 7 ђакона од прве хришћанске општине а после их апостоли рукоположише (Дјела: ап. г. 6.). „Тако епископом должен бист постављен тот, кто беспорочен, и избран всјем народом“ (constitutiones Apostolicae lib. VIII. cap. 4.) „Јепископ рукополагаетсја с' согласија клира и мирјан“ (IV. Картаг. саб. г. 398. пр. 1. види г. Вукичевића књигу: „Мисли“ страна 45.)

Кад предлажем, да епарх. скупштина као представник народа српског дотичне епархије бира презвитера то негрешим као што г. П. С. доп. из Архид. вели — противу установа и правила апостолски и св. отаца, јер и ја хоћу сагласије народа епархијском скупштином представљеног, као што и ви господине хоћете сагласије народа црквеном скупштином представљеног.

И сад видите да на основу црквених установа и правила св. отаца и апостола, који говоре да је избор свећеника са учествовањем народа био, — може епарх. скупштина бирати свећенике, јер је и она народ српски.

А што се даље чудите мојој логичности гди велите да сам ја сву кривњу свећеника бацио на народ — опростите, то нестоји, јер сам рекао да је и онај крив који кортешује. А чему господине изостављате поједине изреке мога дописа у прилог ваши тврдња? Да сте навели и ову испуштену изреку у вашем допису, знам да би полак чуђења вашег одпало, и на народу би пола кривње мање било.

Што каноне апостолске и друге наваћате против кортешовања, не могу се на мене односити, јер ја нити сам искао Ириг ни Белегиш нити сам кортешовао. Они који кортешују; они који помоћу политички органа и њихови начелника парохију добијају; они који такове подмићују; они који такове за пароха потврде; они који такове за пароха рукоположе — тих свијух се тичу ваши наведени канони и сви ти нека читаду те каноне, нека их добро проуче, нека их добро испуњавају, јер ти канони светске начелнике због кортешовања од заједнице црквене искључују, а свећенике таковим начином рукоположене и оне, који рукоположе кога за новце — чина свећеничког лишавају. И сад могу подпуно смјело изрећи, да моји разлози у погледу избора свећеника српског епарх. скупштином могу и смеду постојати и са народног и црквеног гледишта.

Д. П. парох.

Из Криваје, (у Клишкој парохији близу Катанаца) 12. јула. Нас понајвише занимају дописи из „Босне“, и кад смо читали у пијењеном листу „Застави“ такав један допис о Јулији Гутеши из Загреба, журимо се и ми Босанци, да вам од овог краја нешто налик допису из Босне јавимо.

Нема давна — дошао је у походе међу нас мој брат, поп Јово Гак. Нијесмо га имали чиме частити, него послье како се братски извљубисмо, пређемо на разговор, и у томе мој брат нама свима нагласи, да би нужно било, колико се може, момака сакупити и преко међе послати међу босанску усташку војску.

Ја сам то са мојима кумовима и комшијама прихватио, непитајући брата, је ли прелазак преко допуштен, јер смо више пута овђе господу, који нам порцију деле, чули казати: „шта радите, зашто преко нејдете да се борите“ — и постаралисмо се да неколико момака од нашег краја тамо у нашу постојбину одправимо. Није требало пуно напомињати, а наши момци пртењаче на леђа и прове (овако кажу овђе о просто печеном кукурузном лебу) у торбу, одоше на међу до четиридесет на броју, и то: пет браћа Бабића, два брата Папића, два Алексића, тројица Ђукановића и други остали. Одоше ти момци, ал таман ни дванаест дана није прошло, врати се већина натраг. Ми смо таки слутили, да ту мора нека превара учињена бити, и тако неспокојни и разжалошћени запитамо момке: „која вас срећа или несрећа натраг вратила?“ одговоре нам: права несрећа, јер нема оружја.

Кашње мало стигне натраг и Марко Крнета са другом си Јовом Ђукановићем, и на наше питање: шта се догодило? одговорише нам ово: „Кроз неког Илију Гутешу ми смо враћени, јер нам је дао казати ово: „идите момци натраг одакле сте и дошли, јер нема пушака, пра ни олова, пак шта ћете с голи шака.“ — Тај глас био је чудноват за нас, јер ми познавајући витешког војводу Симу Давидовића, да је Симо наша права вјера, и чврсти у томе, да смо и ми Симина вјера, незнамо да он људе, као што је Илија Гутеша, не би боље узео на око, ако је оно истина, што је у „Застави“ написано стајало. За то Илији Гутеши поручујемо, нека се окани хрђава посла, нека му на знање служи, да су наши Босанци у овом закутку од сваке и најмање варошице удаљени, они слабу или никакову заслугу добивају, од ничег другог не живе, до ли од оно жалостне порције.

Илији Гутеши надаље нека и то на знање служи, да наши Бошњаци ништа друго, него с' дана на дан само пројуђеду, и то чемерно, јер им од порције неизмаже, то је она нужда дакле, која наше момке гони, да преко у усташку војску отилазе, но ипак Илија Гутеша нека памти и то, да ће Бошњак прво од глади трбу опасивати и стискивати, сваку потребу и све зло прво ће Бошњак трпјети, него жабе и друге животиње ватати и со тим се ранити, јер Бошњак тога неће, нити ни један православни у Босни тога једе, јок — он воли коприве и траву штир сувопарно јести, него жабе и друге животиње, а осведочили смо се и то, да и наша браћа овдашњи становници Кривајци као православни, такове приправе не једу, већ би можда Илију Гутешу који његов брат на то намамио.

J. — **Нови Сад** 18. јула — Кад је оно пре две године дана овдашња трговачка омладина покренула мисо, да оснује болничку задругу, ми бесмо међу првима који ту мисо прихватисмо, и радисмо на њој да се и у дело приведе. При грађењу основних правила, имали смо на уму положај трговачке омладине, који нам је врло добро познат био, те смо по њему један по један чланак у основна правила ређали, по којима смо држали да ће задруга своју цељ лако вршити моћи. И ево већ две године дана како задруга постоји, како по својим правилама која су од високог министарства потврђена цељ своју врши, и заото време ни једном члану задружни делокруг не беше тесан или мален, јер сваки члан за своји 50 нов. које месечно у задружну благајну улаже, довољно осигурану помоћ има коју ће му задруга у случају болести пружити.

До сад беше међу члановима који се из више народности састоје лепе слоге, јер Срби свагда беху у већини, те по обичају српском у више прилика мањини чинише по вољи, само слога да се неби порушила. Но ево сад у један мах појавише се неки чланови по народности Јевреји, којима је задружни делокруг мален, *задружни пословни српски језик кост у грлу*, и који не могу да трпе, да болничком задругом Срби рукују, већ би хтели да задруга у њихове, јеврејске руке дође, да они по своме ћефу са задружним имањем располажу и задругу реформишу. Имена јеврејских коловођа за сад ћемо прећутати, будел до потребе, ми ћемо их на јавност изнети.

Шта хоће те јеврејске коловође? Они хоће да оснују ново друштво под именом „Fortbildungs-Verein“ но како се не уздају у просветну и материјалну моћ своју да сами тако друштво основати могу, то би хтели, да исто друштво са постојећом болничком задругом споје, како би тиме лакше до извесног броја чланова и сигурног готовог капитала дошли. Да то постигну нужно им је да у болничкој задрузи већину чланова за своју цељ имају, заото већ у велико раде, купе јеврејске чланове и у задругу уписују, и тим би до већине дошли, они би ванредну главну скупштину болничке задруге искали, на којој би предлог донели да се постојећа правила у смислу „Фортбилдунгс-Ферајна“ преиначе. Јеврејске коловође ма колко да раде, са својим предлогом продрети не могу, јер су према српским члановима у мањини. Но јеврејске коловође и томе су се досетили, те су немачке чланове за свој предлог почели врбовати, од којих је један већ у њихово коло ушо. Једна ластa још не чини пролећа!

Шта би била цел „Фортбилдунгс-Ферајна“? По речима јеврејски коловођа, да међу трговачком омладином просвету шири, (жалосна би то просвета била која од Јевреја долази) да књиге и јавне листове држи, (зар је мала српска читаоница и мађарска касина) да преко лета по шумама и стрелишту приређује забаве (зар је мало забава што се преко године у Новоме Саду приређују) и друга разна весеља, која новац из џепа извлаче. — Јеврејским коловођама врло је добро познато, да ми нисмо противни оснивању „Фортбилдунгс-Ферајна,“ кад би се оно засебно основало, и кад би се оно из чисте намере оснивало, но овако кад знамо за њихову јеврејску шпекулацију, кад знамо да се на томе ради, да се Срби са управе болничке уклоне, задружни пословни српски језик уништи, онда морамо бити највећи противници њихове злонамерне мисли.

Зашто су се сад појавиле јеврејске коловође? За то што имају неког тајног учитеља који им једнако прстом показује, да болничком задругом Срби рукују, да у задружној благајни преко 1600 форината има, а то је свота са којом се много учинити може, а пошто су Јевреји у шпекулирању вешти то треба задруга и њено имање у њихове руке да дође. Мука је њима у туђим рукама новац гледати. Ми би јеврејским коловођама препоручили да се окану ћорава посла, него баш кад хоће нешто да учине, а оно нека се потруде да код своји јеврејски принципала израде, да недељом после подне као и други (Срби и Немци) тр-

говци дућане затварају, како би више времена за боље размишљавање о оснивању „Фортбилдунгс-Ферајна“ имали.

Кад јеврејске коловође тајно и јавно раде да у болничкој задрузи до већине дођу, и своју занемарену мисо постигну, онда смеду ли и могу ли Срби чланови са скрштеним рукама стојати и гледати, да болничка задруга коју су већином Срби основали, и на коју је поштовано српско грађанство стотинама приложило, да у јеврејске руке дође? Не би ли то за српску трговачку омладину у Новоме Саду срамота била? Ми се уздамо у свест Срба трговачки помоћника, да ће сви листом у задругу уписати се, и задружном непријатељу којом су Јевреји коловође на пут стати, да своју злонамјерну мисо не постигне.

Књижевност.

„Историја народа српског.“ *Написао* **Венамин Калаји,** *бивши ц. кр. генерални конзул у Београду. Са мађарског оригинала саизволом пишчевом превео на немачки проф.* **И. Х. Швикер.** *Издаје* **Виљем Лауфер** *књижар* **у Будим-Пешти.** (**„Geschichte der Serben“** von Benjamin von Kállay, ehemaligen k. u. k. Generalkonsul in Belgrad. Aus dem ungarische Originale mit Zustimmung des Verfasser ins deutsche übertragen von Prof. J. H. Schwicker. Verlag Wilchelm Lauffer, Budapest, Wien u. Leipzig.)

Под овим насловом излази дело једно на свет, које у пуној мери заслужује особиту пажњу не само српског и словенског већ и целог иностраног изображеног света. Име пишчево је свима Србима врло добро познато; г. Калаји се много година бавио са словенским студијама и био је ван тог још и седам година у Србији, где је сам људе и земљу упознати и изворе купити могао. Име преводиочево је нама још боље познато, г. Швикер се у својим дојакошњим делима свагда као пријатељ Србима показао, он је писао „Историју Баната,“ „Историју Шумберичке уније,“ „Статистику краљевине Угарске“ превео је с мађарског Хунфолвијеву „Етнографију Угарске“, у којој је уметао врло лепе и добре примедбе о Србима, што је мађарски писац изоставио био. — *„Историја народа српског“*, почиње од најстаријих времена а свршује с годином 1815. Са особитом пажњом и на основу нових дата израђено је доба српских ратова за ослобођење, од год. 1780—1814. Писац се на свакој страни показује не само као *непартијичан* и *објективан* историк, већ у делу му извире наклоност и љубав према народу српском.

Превод на немачком језику изнеће до 80 штампаних табака и *излази у свескама по 60 н.*; месечно ће излазити по две свеске.

Предплату прима свака ваљана књижара. Предплатници у оним местима, где нема књижаре, могу се обратити на самог накладника **Виљема Лауфер**-а (Wilchelm Lauffer) у Будим-Пешти, који ће им сваку свеску, чим изиђе, послати, ако му 5 ф. за пренумерацију пошљу; при слању 8. свеске, јавиће накладник својим предплатницима оно, што се на ствар односи. Ван тог се могу поједине свеске и тако набавити, ако се накладнику 65 н. за сваку свеску чим се прими пошље. Они пак, који претплатнике купе, добијају за 10 плаћених примерака по један примерак на дар.

Поново обраћамо пажњу сваког Србина и сваке Српкиње, да набаве ово ваљано дело, јер у оваком обиму немамо ни ми сами сопствену нашу повесницу. С тим пре морамо ово дело препоручити, што смо *прву књигу* на мађарском језику прочитали.

НОВИ САД 19. јула. Најзнаменитији слависта у садањем добу проф. др. **Фрања Миклошић** у Бечу, довршио је дело, које на пољу словенских језика заузима једно од најзначајнијих места, а то је „Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen“, од којег је дела сад друга чест наука о основама (Hambildungslehre) угледала свет. Прва чест изишла је још год 1852. *Наука о основама* је у свима индо-европским језицима још слабо обделана. Фоњетика, Морфологија па и сама синтакса у сравнивању је доста обрађена, с тога и има ово дело Миклошићево велику важност, што говори о науци, досад слабо израђеној. —

НОВИЈЕ.

Из Беча јављају, да Андраши држи, да је време, да велики аустро-угарски министарски савет реши, хоће ли монархија мобилизовати један део своје војске сада већ ради очувања интереса монархије. Андраши немења тиме своју источну политику, нити мисли на окупацију. Присутност Мидатова није у свези са тим мерама.

У Лондону се боје, да ће Русија заподети расправљање због енглеског маритимног оружања, а радо би, да избегну тако расправљање.

Из Цариграда јављају, да се у Бруси (малој Азији) спрема стан за неког високог госта. То неће бити прогнани Абдул Керим, већ главом сам султан.

Из Београда брзопишу, да се концентрује у логорима највећи део војске, што је на допусту, и то пешадија и коњица око Београда, артиљерија око Крагујевца.

Из Букурешта јављају, да ће главна битка бити између Осман-Пазара и Трнове. Кажу, да је Мехмед кренуо се са 60.000 војске.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

„ОРАО“

ЗА ГОД. 1878.

Као што смо јавили својим циркуларом од Видова-дне т. г. свој гг. комисионарима календара „Орла,“ тако јављамо и поштованој публици која купује „Орла,“ **да је исти календар за год. 1878 прешао у накладу потписане штампарије.**

Издавајући и продавајући „Орла“ за год. 1878 постарали смо се да календар изиђе ове године **много раније**, у време када се календаринајвише траже, **да се свакоме поручиоцу достави брзо и уредно.**

Излазећи „Орао“ ево у својој **IV**-ој години потрудиће се да и даље остане **највећи, најбољи, најлепши и најјефтинији српски календар.**

ИЛУСТРОВАНИ ДЕО „Орла“ у ликовима и сликама са бојишта израђен је уметнички у првим радионицама по **руским** и **енглеским** оригиналима. Слике са српских бојишта и из српскога живота израдили су за „Орла“ гг. сликари: Стеван Теодоровић, Ђура Јакшић и Ђорђе Крестић, а карте стручни картограф Србин Б. Радуловић.

САДРЖАЈ „Орлу“ написало је уз уредника ово коло српских књижевника:

ЗАБАВУ И ПОЕЗИЈУ: гг. Стефан М. Љубиша, Змај-Јов. Јовановић, Ђура Јакшић и Мита Поповић.

Књижевност и поуку: Др. Ђ. Натошевић, проф. Стојан Новаковић, проф. Јован Бошковић, др. Л. Станојевић, др. Ђ. Максимовић, др. Ђ. Мијатовић, дранд М. Јовановић-Батут, књиж. С. Поповић, проф. Г. Матић, проф. Ф. Оберкнежевић, књиж. П. Тодоровић, економ С. Симоновић, дранд. И. В. Поповић, проф. Г. Матић.

Опис догађаја на бојишту црногорском добићемо из пера стручног извештача у главном војеном стану.

Шалу и сатиру: Змај-Јов. Јовановић и Абуказем.

Календарски део израдио је проф. А. Сандић.

Опширнији оглас издаћемо у своје време.

Захваљујући гг. комисионарима и поручиоцима „Орла“ на дојакошњој лепој наруџбини, молимо гг. која се још до јако нису одазвала нашем циркулару, да изволе то што пре учинити, јер по пријави утврђујемо ред разашиљања календара.

ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА
у Н. Саду,
издавалац „Орла“ за 1878.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ
издаје (и до конца августа ов. год. биће готов)

ЦРКВЕНО-СЛОВЕНСКИ БУКВАР

за српске основне школе,
написао
Др. ЂОРЂЕ НАТОШЕВИЋ.

Како је словенски језик у нас Србаља језик цркве, и то, срећом нашом, криве народне — језик је тај црквени бесцен-благо у нас. Тим се оправдава па хвале вреди и лепа намера наших школских власти, да се језику том црквено-словенском још у основној школи Српче привикне, и бар читати га, као што ваља, научи. Ко познаје наш народ знаће, да језик тај, којим се до 62 милиона Словена богу моли и хвалу му поји — још јакога корена има у народу нашем.

Али како смо до скора оскудни били и другим школским књигама — сметаше нам у основној школи и у овом неудесни црквено-славенски буквар. Наш велевредни школник и књижевник г. др. Ђ. Натошевић подмири ево ту у нас оскудицу букваром овим какав мислимо, само он као на гласу стручњак саставити умеде.

Високи срп. црквено-народни школски савет у лањској седници својој, 1876. год. бројем 163. записника свог Буквар је овај примио за учевну књигу у нашим основним школама и препоручује га преко епархијских школских одбора свима срп. цркв. православним општинама. Уједно забрањује и укида даље употребљавање дојакошњег, привременог, у Панчеву штампаног славенског буквара.

Ми се дакле ево подухватисмо и састарасмо, те о свом трошку издајемо овај г. др. Ђ. Натошевића

ЦРКВЕНО-СЛОВЕНСКИ БУКВАР,

и надамо се, да ће се наше цркв. шкедлске власти и одбори, по горњој препоруци, одазвати овом нашем књижарском подузећу, те нам тим на потпори и помоћи бити, да наставимо и ову врсту рада књижарског, која је са своје, по природи засебности купачке, и онако доста тегобна.

Буквар се овај штампа за сад у 15.000 егземплара, како би могли подмирити на први мах, осим наших, аутономних српских основних школа, ако среће буде, и покомунаљене наше школе у Срему и осталој Троједници.

Цена је буквару 16 новчића.

Ко купи бар 10 комади, добија рабата 15%, а књижари обични књижарски рабат.

Очекивајући п. т. наруџбине, које ћемо најтачније извршити, јесмо

У Новом Саду, о летњ. Аранђелу 1877.

на услузи готови
књижари-накладници
Браћа М. Поповићи.

ИЗВЕШТАЈ.

РАЧУН ИЗРАВНАЊА.

ДУГУЈЕ.

Рачун благајне	16.428·02
„ менице обичних	232'946·19
„ „ реална кредита	39,410·—
„ „ реесконтованих	17,393·—
Рачун реална кредита	65,125·60
„ зајма на непокретности	8,705·—
„ ваљевине	12,175·—
„ остава	2,188·—
„ намештаја	1,391.31
„ судбени трошкова	336·60
„ веровника	1,349,70
	397,448,42

ПОТРАЖУЈЕ.

Рачун имања	30.000.—
„ улога	346,177,14
„ дужника	2,123.—
„ резервног фонда	10,376.50
„ пензионог „	100.—
„ делимака	548.75
„ тантијеме	4.46
„ Порезног уреда	31,29
Добит	8,087,28
	397,448,42

РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА.

ДУГУЈЕ.

Рачун камата на улоге	10,527,24
„ плате	1,469.—
„ биљеговине	347,40
„ доходарине	476,—
„ општинског пореза	224,40
„ трошкова	110,66
Добит	80,87,28
	21,041,98

ПОТРАЖУЈЕ.

Рачун есконта менице обичних	14,846,96
„ „ „ реал кредита	1.410,02
„ „ „ реесконтованих	1,337,25
„ камата реал кредита	1,996,49
„ „ ваљевине	191,99
„ „ одоњених	802,65
„ провизија	425 92
„ штампе	30.70
	21,041.98

У Митровици 30. јуна 1877.

НИКОЛА СИМЕНОВИЋ, с. р. благајник. ПАВЛЕ БОЛАНОВИЋ, с. р. књиговођа.

ПОЗИВ

у редовну годишњу глав. скупштину „Матице Српске.“

У смислу устава „Матице Српске“ позивају се сви чланови матичини да изволе доћи на редовну годишњу главну скупштину, која ће бити

18. (30.) августа

ове године у 9 сахата пре подне.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 15. (27.) јула 1877.

Подпредседник „Матице Српске“
Др. СТЕВАН ПАВЛОВИЋ, с. р.
САВА ПЕТРОВИЋ, с. р.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

(При закључку листа приспео.)

БЕЧ 19. јула. Данас у 11 сати велики министарски савет под председништвом царевим. Присуствовали: Андраши, Билант, Холцгетан, Ауерсперг, Тиса, Сел и Претис. Предмет саветовања: мобилизовање војске. Закључци још непознати.

Курз бечке берзе 19. (31.) јула.

5% металици	61,25
5% народног зајма	65.90
Државни зајам од 1860 г.	112.50
Акције банчине	794.—
Кредитне акције	153.25
Лондон	123,70
Угарске разтеретнице	74.—
Темишварске разтеретнице	73.75
Ердељске разтеретнице	73.75
Хрватско-славонске разтеретнице	84.—
Сребро	108.85
Ц. кр. дукати	5.91
Наполеондори	9.88
Немачке марке	60.80

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

„Матица српска“ расписује стечај на два стипендијска места из стипендијске закладе г. **Христофора Шнфмана** из Бан. Комлоша.

Једно стипендијско место са годишњом стипендијом од 300 фор. а. вр. намењено је честити фундатор за слушаоце лепих вештина и уметности, а друго од 200 до 250 фор. за учитељске приправнике. Слушаоци лепих вештина и уметности тајa да су свршили гимназијске науке и положили испит зрелости, а приправници ваља да су свршили 6-ти гимназијски разред.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. сведочанство сиромаштва, у ком ваља да стоји и колико родитељи молиочеви имају деце; 3. школска сведочанства од последње две године; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

Првенство на стипендију имају ученици из Новога Сада, а за тим из Бачке.

Ни један питомац не сме уживати у једно и исто време две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје до 11. (23.) августа о. г.

У Новоме Саду 17. (29.) јула 1877.

Председник „Матице српске.“
2 3 СТЕВАН БРАПОВАЧКИ с. р.

СТЕЧАЈ.

Оставком г. Јована Ајдуковића упражњено је учитељско место на срп. народ. женској школи у Станару.

Плата је годишња: у готовом новцу 340 фор. у место ¼ сесије земље, релутум 63 фор. по смислу уредбе за срп. народ. школе од године 1872. §. 79. у име поптворне школе 40 ф. зимска огрева колико му буде нуждно и слободан стан са лепом пред школом авлијом и пространом баштом, које је све бивши наш — сада у Ђурђеву изабрани — г. учитељ Јован Ајдуковић својим неусипним радом и трудом — разноврстним облагорођеним вођкама дивно украсио и подигао.

Изабрани учитељ биће дужан у црквено-школским стварима перовођске послове обављати, а наиме: у јавним седницама записнике водити, кореспонденције за предпостављене власти састављати, репартиције верозаконски приноса правити и црквено-школске фундационалне рачуне склапати. За ову вапредну дужност добијаће из црк. општин. благајне 50 ф. годишње награде.

Од потражитеља који ово место желе добити, иште се да своје молбенице са прописаним сведочбама до 21. августа т. г. школском одбору поднесу, и лично се препоруче.

Избраном учитељу спадаће у дужност у цркви појати.

Из седнице школског одбора, држане 26. јуна 1877. у Станару. 2—3 ШКОЛСКИ ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

На овдашњој школи упражњено је место учитељско.

Годишња је плата 300 ф. а. вр. 2 хвата дрва, стан у натури с баштом од 300 квадр. фати.

Од учитеља се исискује тачно знање српског и романског језика. Овима има младеж у школи поучавати — исто тако и цркви појати.

Молбенице о способности просиоца по садањим наредбама имају се овој општини (округ темишварски, срез Карлодорфски) најдаље до 8. (20.) августа т. г. поднети.

Орешац 13 јула 1877. ДИМИТРИЈЕ ИЛИЋ.
2—3 школски председник.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место из стипендијске закладе Нестора Димитријевића са годишњом стипендијом од 250 ф. и то за слушаоца јуридичких или виших милитарских наука.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. сведочанство сиромаштва, у ком ваља да стоји и колико родитељи молиочеви имају деце; 3. школска сведочанства од последње две године; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

У смислу последње воље оснивачеве првенство на стипендију имају синови и потомци браће му Кузме и Ђире, даље сродници оснивачеви из Јакова у Срему, а за тим ученици родом из В. Бечкерека.

По министарској наредби не сме ни један питомац у једно и исто време уживати две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје до 11. (23.) августа о. г.

Из седнице књижевног одбора „Матице српске“, у Новоме Саду 13. (25.) јула 1877.

Подпредседник
књижевног одељења „Матице српске“:
САВА ПЕТРОВИЋ с. р. тајник. МИША ДИМИТРИЈЕВИЋ с. р.
3—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохијског места у Бечмен-Петровчићу овим се стечај расписује.

Просителји имају своје ужним сведочбама снабдевене молбенице за 4 недеље, рачунајући од дана првог уврштења расписа овог, овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 21. јунија 1877, држане.
3—3 КОНЗИСТ. АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задружна штампарија.